# FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT CHRISTINE STIX-HACKL

föredraget den 23 mars 2006 [1]

## I — Inledande anmärkningar

1. Det förevarande förfarandet rör tillträde till yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre i Frankrike och i detta sammanhang erkännandet av examensbeviset "Bachelor of Arts in Fine Arts Valuations" som erhållits i Förenade kungariket. Därvid gäller det frågan huruvida rådets direktiv 92/51/EEG av den 18 juni 1992 om en andra generell ordning för erkännande av behörighetsgivande högre utbildning, en ordning som kompletterar den som föreskrivs i direktiv 89/48/EEG (nedan kallat direktiv 92/51) [2] eller om rådets direktiv 89/48/EEG av den 21 december 1988 om en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier (nedan kallat direktiv 89/48) [3] är tillämpligt, och särskilt frågan om hur uttrycket "yrke som omfattar juridisk rådgivning" skall tolkas enligt dessa direktiv. För fullständighetens skull skall det påpekas att de båda direktiven under tiden har ersatts av Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer, [4] som skall införlivas senast den 20 oktober 2007.

## II — Tillämpliga bestämmelser

### A — *De gemenskapsrättsliga bestämmelserna*

2. Genom direktiv 89/48 införs en generell ordning för erkännande av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier. Direktiv 92/51 kompletterar det generella direktivet om erkännande av behörighetsgivande högre utbildning och omfattar de yrken som inte kräver ett examensbevis enligt direktiv 89/48.

1 — Originalspråk: tyska.

2 — EGT L 209, s. 25.

3 — EGT L 19, s. 16; svensk specialutgåva, område 6, volym 2, s. 192.

4 — EUT L 255, s. 22.

3. Enligt artikel 2 i respektive direktiv gäller de för varje medborgare i en medlemsstat som vill utöva ett reglerat yrke i en värdmedlemsstat, i självständig verksamhet eller som anställd.

4. Enligt artikel 1 c i direktiv 89/48 och artikel 1 e i direktiv 92/51 avses med reglerat yrke den reglerade yrkesverksamhet eller den samlade verksamhet som representerar detta yrke i en medlemsstat.

5. Enligt artikel 1 d andra stycket i direktiv 89/48 och artikel 1 f andra stycket i direktiv 92/51 skall en yrkesverksamhet på vilken första stycket inte är tillämpligt betraktas som en reglerad yrkesverksamhet, om den utövas av medlemmarna av en sammanslutning eller organisation, vars syfte speciellt är att främja och upprätthålla en hög standard på det berörda yrkesområdet, och som för att uppnå detta mål är erkänd av en medlemsstat i en speciell form och

— tilldelar sina medlemmar ett diplom,

— ser till att dess medlemmar iakttar de regler för yrkesmässigt uppförande som den föreskriver,

— ger dem rätten att använda en titel eller en bokstavsförkortning eller att få en status som motsvarar detta examensbevis.

6. I artikel 1 d tredje stycket i direktiv 89/48 föreskrivs att en icke uttömmande lista över sammanslutningar eller organisationer som, när detta direktiv antas, uppfyller villkoren i andra stycket, ingår i bilagan till detta direktiv. När en medlemsstat ger en sammanslutning eller organisation det erkännande som åsyftas i andra stycket skall den underrätta kommissionen om detta och denna skall offentliggöra denna information i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning*. För Förenade kungariket anges i nummer 13 "Royal Institution of Chartered Surveyors".

7. Artikel 1 a i respektive direktiv innehåller en legaldefinition av uttrycket "examensbevis". Med examensbevis åsyftas i direktiv 89/48 varje utbildnings-, examens- eller annat behörighetsbevis, eller varje samling av sådana bevis eller annat bevismaterial som bland annat utvisar att innehavaren med godkänt resultat avslutat en postgymnasial utbildning om minst tre år eller på deltid under motsvarande längre tid vid ett universitet eller en högre läroanstalt eller annan institution på motsvarande nivå, och där så är lämpligt, att personen i fråga med godkänt resultat avslutat den yrkesutbildning som krävs utöver den postgymnasiala utbildningen. Med avseende på de examensbevis

som avses i direktiv 92/51 anges i artikel 1 a andra strecksatsen i som ett av villkoren att examensbeviset utvisar att innehavaren med godkänt resultat avslutat antingen en postgymnasial utbildning som är av annat slag än den som avses i artikel 1 a andra strecksatsen i direktiv 89/48 och omfattar studier på heltid under minst ett år eller på deltid under motsvarande längre tid.

8. I artikel 3 i direktiv 89/48, i vilken villkoren för tillträde till och utövande av ett reglerat yrke fastställs, föreskrivs för det fall att det i en värdmedlemsstat krävs ett examensbevis för att utöva ett reglerat yrke bland annat att den behöriga myndigheten inte under hänvisning till otillräckliga kvalifikationer får vägra att ge en medborgare i en medlemsstat tillstånd att utöva detta yrke på samma villkor som gäller för dess egna medborgare om sökanden innehar det examensbevis som krävs i en annan medlemsstat för att få tillträde till eller utöva yrket i fråga i landet, och detta examensbevis erhållits i en medlemsstat.

9. Artikel 3 i direktiv 92/51 har ett annat tillämpningsområde. I huvudsak är den tillämplig om det i en värdmedlemsstat krävs ett sådant examensbevis som åsyftas i ettdera av direktiven för tillträde till eller utövandet av ett reglerat yrke och sökanden innehar ettdera av examensbevisen.

10. Slutligen föreskrivs det i artikel 3 första stycket b i respektive direktiv b bland annat att det för sökande som inte innehar det erforderliga examensbeviset skall vara möjligt att i stället få tillträde till yrket i värdmedlemsstaten på grund av ett utbildningsbevis samt utövande av yrket i en annan medlemsstat under minst två års tid.

11. Enligt artikel 4 i de båda direktiven har värdmedlemsstaten rätt att göra tillträdet till ett reglerat yrke beroende av att vissa villkor uppfyllts. Enligt artikel 4.1 får värdmedlemsstaten för det första begära att sökanden lägger fram bevis på yrkeserfarenhet eller för det andra begära en anpassningstid som inte överstiger tre år eller ett lämplighetsprov. Om värdmedlemsstaten använder sig av den andra möjligheten, måste den ge sökanden rätt att välja mellan en anpassningstid eller ett lämplighetsprov. För yrken som kräver en exakt kunskap om landets lagstiftning och i vilka ständigt och i stor omfattning rådgivning och/eller bistånd rörande landets lagar ingår, får värdmedlemsstaten avvika från denna princip och föreskriva antingen en anpassningstid eller ett lämplighetsprov.

B — *Nationella bestämmelser*

12. Artiklarna L.321-1–L.321-38 i den franska Code de commerce reglerar frivillig

försäljning av lösöre på offentlig auktion. I artikel L.321-4 ges en närmare definition av den verksamhet som utövas av de bolag som organiserar dessa auktioner.

13. I artikel L.321-8 föreskrivs att bolagen måste ha åtminstone en person bland sina chefer, delägare eller anställda som har erforderliga kvalifikationer för att leda en auktion eller som innehar examensbevis eller ett bemyndigande som erkänts som likvärdigt på området, på de villkor som fastställts genom dekret av Conseil d'Etat.

14. I artiklarna 16–25 i dekret 2001–650 av den 19 juli 2001 med tillämpningsbestämmelser rörande artiklarna L.321-1–L.321-38 i Code de commerce angående frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion (nedan kallad dekretet) anges de kvalifikationer som krävs för att leda frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion, och i en kungörelse av den 29 augusti 2001 fastställs programmet och de närmare bestämmelserna för inträdesprovet för att få fullgöra den yrkespraktik som krävs för att leda frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion.

15. I artikel 16 i dekretet föreskrivs bland annat:

"... För att en person skall ha rätt att leda frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion krävs att personen uppfyller följande villkor: ...

3. Personen skall ... antingen inneha ett franskt examensbevis i juridik och ett franskt examensbevis i konsthistoria, brukskonst, arkeologi eller bildkonst, och ett av dessa examensbevis skall avse åtminstone en kandidatexamen och det andra examensbeviset skall avse åtminstone en utbildning som motsvarar två års universitets- eller högskolestudier, eller inneha behörighets- eller examensbevis som utfärdats efter dispens, vilka anges i en förteckning som skall fastställas genom kungörelse som gemensamt utfärdas av sigillbevararen/justitieministern och ministern med ansvar för universitets- och högskolefrågor.

4. Personen skall med godkänt resultat ha avlagt inträdesprovet för att få fullgöra den yrkespraktik som föreskrivs i avsnitt 1 i detta kapitel.

5. Personen skall ha fullgjort den yrkespraktik som avses i punkt 4 på de villkor som föreskrivs i avsnitt 2 i detta kapitel."

16. Artikel 45 i dekretet rör de kvalifikationer som krävs av medborgare i en annan stat än Frankrike, som är en medlemsstat i Europeiska gemenskapen eller en avtalspart i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. I artikeln föreskrivs följande:

"Medborgare i en medlemsstat i Europeiska gemenskapen eller i en stat som är avtalspart i avtalet om Europeiska ekonomiska samar-

betsområdet [nedan kallad EES-stat] skall anses ha erforderliga kvalifikationer för att leda frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion utan att behöva uppfylla de villkor som föreskrivs i artikel 16.3, 16.4 och 16.5, om de med godkänt resultat har avslutat en postgymnasial utbildning, som omfattar studier på heltid under minst ett år eller motsvarande tidsperiod på deltid, som förbereder dem för utövandet av denna verksamhet och som har såsom ett inträdeskrav att eleven skall ha avslutat sådan gymnasial utbildning som krävs för inträde till universitet eller annan högre läroanstalt, och den yrkesutbildning som i vissa fall krävs utöver denna postgymnasiala utbildning samt innehar något av följande bevis:

1. Ett eller flera examens-, utbildnings- eller andra behörighetsbevis som ger behörighet att utöva verksamhet som avser frivillig försäljning av lösöre på offentlig auktion i en medlemsstat eller i en EES-stat som reglerar rätten att utöva yrket, vilka har utfärdats

   a) antingen av den behöriga myndigheten i denna stat, och som intygar att en utbildning har genomförts huvudsakligen i en medlemsstat eller i en EES-stat, eller i ett tredje land vid undervisningsanstalter som anordnar undervisning i enlighet med medlemsstatens eller EES-statens lagar och andra författningar,

   b) av ett tredje land, på villkor att den behöriga myndigheten i medlemsstaten eller i EES-staten har utfärdat ett intyg om erkännande av det eller de examens-, utbildnings- eller andra behörighetsbevis som styrker att innehavaren av detta eller dessa examens-, utbildnings- eller andra behörighetsbevis har minst tre års yrkeserfarenhet i denna stat.

2. Ett eller flera examens-, utbildnings- eller andra behörighetsbevis som intygar att en reglerad utbildning har genomförts, vilken är särskilt avpassad för den kommande yrkesutövningen, i en medlemsstat eller en EES-stat som inte reglerar tillträde till eller utövande av detta yrke.

3. Ett eller flera examens-, utbildnings- eller andra behörighetsbevis som utfärdats i en medlemsstat eller i en EES-stat som varken reglerar tillträde till eller utövande av detta eller reglerar den utbildning som föregår utövandet av detta yrke, på villkor att det intygas att vederbörande i denna stat har utövat yrket på heltid under minst två år under närmast föregående tio år eller motsvarande tidsperiod på deltid, förutsatt att den behöriga myndigheten i denna stat intygar yrkesutövningen."

17. I artikel 48 i dekretet ges "Conseil des ventes volontaires de meubles aux enchères

publiques" (nedan kallad tillsynsmyndigheten) befogenhet att pröva ansökningar om erkännande av examens-, utbildnings- eller andra behörighetsbevis som inges av personer som uppfyller villkoren i artikel 45 och som vill etablera sig i Frankrike.

18. I artikel 49 i dekretet föreskrivs följande:

"Om personens utbildning omfattar ämnen som väsentligt skiljer sig från de ämnen som anges i kursplanerna för examensbevisen och i programmet för det yrkesprov som omnämns i artikel 19, eller om en eller flera av de yrkesverksamheter för vars utövande det krävs sådana examensbevis och att ett sådant prov avlagts med godkänt resultat inte är reglerade i ursprungsmedlemsstaten eller regleras på ett väsentligen annat sätt, skall den berörda personen avlägga ett lämplighetsprov inför den examensnämnd som föreskrivs i artikel 20. Programmet och de närmare bestämmelserna för lämplighetsprovet skall fastställas genom kungörelse av justitieministern.

Tillsynsmyndigheten skall fastställa vilka ämnen som skall ingå i det program som omnämns i föregående stycke och i vilka det kommer att ställas frågor till den sökande, med hänsyn till dennes grundutbildning.

Tillsynsmyndigheten skall underrätta de sökande om resultaten av lämplighetsprovet. Provet får avläggas högst tre gånger."

## III — Bakgrund till tvisten och tolkningsfrågorna

19. Harold Price innehar examensbeviset "Bachelor of Arts with second class honours in Fine Arts Valuation", ett examensbevis som erkänts av yrkesorganisationerna i Förenade kungariket och godkänts av "Royal Institution of Chartered Surveyors (RICS)" samt "Incorporated Society of Valuers and Auctioneers". Det följer dock av handlingarna i målet att Harold Price inte är medlem i RICS.

20. Den 8 januari 2002 ingav Harold Price en ansökan till tillsynsmyndigheten om erkännande av examens-, utbildnings-, eller andra behörighetsbevis som avses i artikel 48 i dekretet. Harold Price uppgav att han varit yrkesverksam ungefär två år i Förenade kungariket samt ett flertal år i Frankrike.

21. Tillsynsmyndigheten gav Harold Price genom beslut av den 19 juni 2003 tillstånd att avlägga ett lämplighetsprov i enlighet med artikel 49 i dekretet samt angav att provet skulle avse följande ämnen: juridiska frågor — praxis vid försäljning på offentlig auktion — yrkesetiska regler. Den 21 juli 2003 begärde Harold Price omprövning av

detta beslut. Den 11 september 2003 omprövade tillsynsmyndigheten beslutet utan att ändra det.

22. Den 19 augusti 2003 överklagade Harold Price tillsynsmyndighetens beslut till Cour d'appel Paris. Han yrkade att tillsynsmyndighetens beslut skulle upphävas. Han yrkade vidare att rätten skulle fastställa att han "uppfyller kraven för att leda frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion". I annat fall yrkade Harold Price att rätten skulle hänskjuta en begäran om förhandsavgörande till Europeiska gemenskapernas domstol för att få klarhet i huruvida bestämmelserna i artikel 4 i direktiv 92/51, enligt vilka värdmedlemsstaten kan förbehålla sig rätten att välja mellan att låta sökanden genomgå en anpassningstid eller avlägga ett lämplighetsprov, är tillämpliga på verksamhet som avser frivillig försäljning av lösöre på offentlig auktion.

23. Eftersom Cour d'appel Paris fann det nödvändigt att tolka gemenskapsrätten begärde den genom beslut av den 23 mars 2005, som inkom till domstolens kansli den 4 april 2005, att domstolen meddelar ett förhandsavgörande avseende följande tolkningsfrågor:

"1. Är rådets direktiv 92/51/EEG av den 18 juni 1992 om en andra generell ordning för erkännande av behörighetsgivande högre utbildning, en ordning som kompletterar den som föreskrivs i direktiv 89/48/EEG, tillämpligt på verksamhet som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion, såsom denna regleras i artiklarna L.321-1–L.321-3, L-321-8 och L.321-9 i Code de commerce?

2. Om fråga 1 skall besvaras jakande, kan värdmedlemsstaten åberopa det undantag från artikel 4.1 b andra stycket som föreskrivs i artikel 4.1 b tredje stycket i nämnda direktiv?"

## IV — Den första frågan

24. Med sin första fråga vill den nationella domstolen få klarhet i huruvida direktiv 92/51 är tillämpligt på verksamheten som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion. Då det inte är tvistigt att Harold Price tillhör den personkrets som omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 92/51, eftersom han som brittisk medborgare är medborgare i en EU-medlemsstat och eftersom han önskar utöva yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion i en annan medlemsstat, nämligen Frankrike, återstår det att pröva om omständigheterna i målet ligger inom det materiella tillämpningsområdet för direktiv 92/51. Skulle detta inte vara fallet, kommer även direktiv 89/48 i fråga.

A — *Den gemensamma tillämpningsförutsättningen: Reglering av yrket i värdstaten*

25. Direktiv 92/51 samt direktiv 89/48 är enbart tillämpliga om verksamheten som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion i värdstaten Frankrike faller under begreppet reglerat yrke såsom det definieras i respektive direktiv.

26. Med reglerat yrke avses enligt legaldefinitionen i artikel 1 i respektive direktiv den reglerade yrkesverksamhet eller den samlade yrkesverksamhet som representerar detta yrke i en medlemsstat.

27. I artikel 1 i respektive direktiv definieras reglerad yrkesverksamhet som en yrkesverksamhet för vilken innehav av ett examensbevis direkt eller indirekt, på grund av lagar eller andra författningar, är ett villkor för tillträde till eller utövande av denna verksamhet eller en form av denna i en medlemsstat.

28. Begreppet reglerat yrke skall ges en autonom gemenskapsrättslig tolkning. Således skall även frågan huruvida vissa verksamheter utgör ett yrke i enlighet med direktiv 89/48 bedömas enligt gemenskapsrätten.

29. Enligt domstolens rättspraxis [5] föreligger en reglering när det i den berörda medlemsstaten finns föreskrifter med avseende på tillträde till yrket eller utövande av verksamheten. En sådan reglering kan vara direkt eller indirekt. Regleringen anses direkt då det i den berörda medlemsstatens lagar och andra författningar fastställs regler som har till följd att uttryckligen förbehålla denna yrkesutövning dem som uppfyller särskilda krav, och att förvägra dem som inte uppfyller dessa krav tillgång till den. [6]

30. I Frankrike regleras verksamheten för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion i artiklarna L.321-4–L.321-38 i Code de commerce. Enligt artikel L.321-8 skall åtminstone en person i de bolag som bedriver denna verksamhet vara kvalificerad att leda frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion. Följaktligen innebär artiklarna L.321-4–L.321-38 en reglering — om

5 — Dom av den 1 februari 1996 i mål C-164/94, Aranitis (REG 1996, s. I-135), punkterna 18 och 33, och av den 8 juli 1999 i mål C-234/97, Fernández de Bobadilla (REG 1999, s. I-4773), punkt 16.

6 — Domen i målet Aranitis (ovan fotnot 5), punkt 19, och i målet Fernández de Bobadilla (ovan fotnot 5), punkt 17. Se även dom av den 7 oktober 2004 i mål C-402/02, kommissionen mot Frankrike (EUT C 300, s. 13), punkt 31 och följande punkter, med avseende på kvalifikation som reglerat yrke på grund av tillträdesregleringarna.

än indirekt — av verksamheten som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion. En direkt reglering finns i artikel L.321-9 i vilken det föreskrivs att enbart en chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion är berättigad att leda auktionerna.

31. Tillträde till verksamheten som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion regleras i Frankrike ingående i dekretet. Det föreskrivs särskilt i artikel 16 och följande artiklar i dekretet att tillträde till denna verksamhet görs beroende av att personen innehar ett universitetsexamensbevis i juridik och ett annat universitetsexamensbevis samt att personen med godkänt resultat avlagt ett inträdesprov och fullgjort en yrkespraktik.

32. Även den i artikel 45 stadgade möjligheten till tillträde för EU-medborgare samt medborgare i EES-stater innebär vissa avvikande villkor för att utöva verksamheten som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion.

33. Således styrs både tillträdet till och utövandet av verksamheten som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion i Frankrike direkt genom lag eller andra författningar, eftersom denna verksamhet är förbehållen dem som förfogar över vissa kvalifikationer. Följaktligen utgör denna verksamhet ett i värdstaten reglerat yrke.

B — *Fastställande av tillämpligt direktiv*

34. Under förfarandet har det vid flera tillfällen påpekats att det inte är direktiv 92/51, till vilket den nationella domstolen har hänvisat, som är tillämpligt utan direktiv 89/48. I det följande skall därför prövas vilket av de båda direktiven som är tillämpligt på en sådan situation som föreligger i målet vid den nationella domstolen.

1. Avgränsningen mellan direktiven om erkännande

35. Innan det prövas huruvida den utbildning som krävs för att utöva verksamheten som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion utmynnar i ett examensbevis i den mening som avses i direktiv 92/51 är det lämpligt att först fastställa direktivens respektive tillämpningsområde.

36. För att verksamheten som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion skall omfattas av det materiella tillämpningsområdet för direktiv 92/51 måste verksamheten utgöra ett reglerat yrke i enlighet med artikel 3 första stycket jämförd med artikel 1 första stycket e i direktiv 92/51 och det måste krävas ett sådant examensbevis som avses i artikel 3 första stycket jämförd med artikel 1 första stycket a i direktiv 92/51 för tillträde till detta yrke.

37. Direktiv 92/51 utgör enligt skälen 3, 4 och 9 i direktivet en komplettering till och utvidgning av det koncept som ligger till grund för direktiv 89/48. Enligt skäl 3 är direktiv 89/48 begränsat till erkännandet av examensbevis över behörighetsgivande högre utbildning. Enligt skälen 4 och 9 skall det därför genom direktiv 92/51 skapas en kompletterande ordning "... som omfattar de utbildningsnivåer som den första generella ordningen inte täcker, nämligen dem som svarar mot annan postgymnasial utbildning och praktik och därmed likvärdig utbildning och praktik eller som svarar mot lång eller kort gymnasial utbildning jämte i vissa fall praktik och yrkesutbildning".

38. Utbildningsnivån är således avgörande vid avgränsningen mellan direktiven om erkännande. De båda direktiven om erkännande omfattar systematiskt sett sammanlagt tre yrkesutbildningsnivåer: gymnasial utbildning, korta utbildningslinjer och alla de i bilaga C angivna utbildningslinjer samt examensbevis som omfattar minst tre års studier.[7]

39. Eftersom direktiv 92/51 enligt dess artikel 1 a omfattar de första två utbildningsnivåerna och direktiv 89/48 enligt dess artikel 1 a omfattar den tredje utbildningsnivån, skall inom ramen för direktiv 92/51, utöver det erkännande som föreskrivs inom respektive utbildningsnivå, även erkännande ske mellan dessa nivåer (så kallad övergångsmöjlighet).

40. Denna övergångsmöjlighet eller genomsläpplighet mellan de olika utbildningsnivåerna har lett till en mycket komplex erkännandeordning, som framgår av artikel 3 i direktiv 92/51. Enligt artikel 3 i direktiv 92/51 skall alltså erkännande medges i ett flertal fall, som antingen faller under området för direktiv 92/51 eller direktiv 89/48 eller som inte faller under något av de båda områdena. Jag skall i det följande försöka att förmedla en systematisk presentation av denna ordning.

7 — Se Schneider, H., *Die Anerkennung von Diplomen in der Europäischen Gemeinschaft*, 1995, s. 239.

41. Först görs det i artikel 3 första stycket i direktiv 92/51 en åtskillnad beroende på huruvida värdstaten för utövandet av respektive yrke begär ett examensbevis i den mening som avses i direktiv 92/51 eller i direktiv 89/48 eller inte.

42. Därefter skall det fastställas huruvida respektive yrke överhuvudtaget är reglerat i sökandens utbildningsstat (artikel 3 första stycket a eller b i direktiv 92/51). Om så inte är fallet är tillämpningen av direktiv 92/51 enligt artikel 3 första stycket b dessutom beroende av huruvida sökanden i det konkreta fallet har utövat yrket i fråga under en viss tid. Om så inte heller är fallet är inte något av de båda direktiven tillämpligt, varvid värdstaten dock förblir bunden till de grundläggande friheterna.

43. Är yrket reglerat i utbildningsstaten måste i nästa steg fastställas huruvida utbildningsstaten kräver ett examensbevis i den mening som avses i direktiv 92/51 eller i direktiv 89/48 för tillträde till detta yrke.

44. Till slut måste enligt artikel 3 första stycket a i direktiv 92/51 fastställas huruvida sökanden också faktiskt innehar det av utbildningsstaten begärda examensbeviset. Innehar sökanden däremot inte det erforderliga examensbeviset är, som i fall av otillräcklig yrkeserfarenhet (artikel 3 första stycket b), inte något av de båda direktiven tillämpligt utan i stället gäller den grundläggande frihet som det aktuella yrkesutövandet omfattas av.[8] De principer som i domen i målet Vlassopoulou[9] härleddes ur de grundläggande friheterna är särskilt tillämpliga i denna situation.

45. För att direktiv 92/51 skall vara tillämpligt i målet vid den nationella domstolen måste alltså en av följande tre situationer föreligga:

— Värd- och utbildningsstaten kräver ett examensbevis i den mening som avses i direktiv 92/51 och sökanden innehar även ett sådant (artikel 3 första stycket a i direktiv 92/51), eller:

— En av staterna kräver ett examensbevis i den mening som avses i direktiv 92/51 och den andra staten kräver ett examensbevis i den mening som avses i direktiv 89/48 samt sökanden innehar det av utbildningsstaten begärda exa-

8 — Se med avseende på denna konstellation Wasmeier, M., "Aktuelle Fragen im Zusammenhang mit der Anerkennung von Berufsabschlüssen", *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 1999, s. 746 (på s. 749).

9 — Dom av den 7 maj 1991 i mål C-340/89, Vlassopoulou (REG 1991, s. I-2357; svensk specialutgåva, volym 11, s. I-189).

mensbeviset (så kallad övergångsmöjlighet enligt artikel 3 första stycket a i direktiv 92/51),[10] eller:

— Värdstaten kräver ett utbildningsbevis i den mening som avses i direktiv 92/51, yrket i fråga regleras inte i utbildningsstaten men sökanden har den erforderliga yrkeserfarenheten (artikel 3 första stycket b i direktiv 92/51).

46. För att bedöma huruvida en av dessa situationer föreligger i förfarandet vid den nationella domstolen måste det fastställas vilket examensbevis värdstaten kräver, huruvida yrket är reglerat i utbildningsstaten och vilket examensbevis utbildningsstaten kräver.

2. Villkoren i detalj

a) Den typ av examensbevis som begärs av värdstaten

47. För att fastställa vilket examensbevis värdstaten Frankrike kräver för verksamheten som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion måste de bestämmelser i fransk rätt som reglerar förutsättningarna för att utöva denna verksamhet analyseras. En förutsättning för att besvara denna fråga är att tolka den förevarande franska regleringen av tillträde till yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion. Detta är dock principiellt inte domstolens uppgift inom ramen för ett förfarande rörande en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG. För att ge den nationella domaren ett användbart svar ges i det följande vissa upplysningar om den nationella rätten.

48. De kvalifikationer som krävs för att leda frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion fastställs i artikel 16 i dekretet. Till att börja med måste man inneha ett nationellt examensbevis i juridik *och* ett nationellt examensbevis i konsthistoria, brukskonst, arkeologi eller bildkonst varvid det första examensbeviset åtminstone måste vara en kandidatexamen (alltså tre års studier vid en högskola) och det senare åtminstone måste motsvara två års högskolestudier. Alltså krävs sammanlagt en femårig universitetsutbildning. Därutöver skall en tvåårig yrkespraktik fullgöras.

49. Utövandet av yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion är således enligt artikel 16 i dekretet beroende

10 — Jämför rapporten från kommissionen till rådet och Europaparlamentet om tillämpningen av direktiv 92/51/EEG enligt artikel 18 i direktiv 92/51/EEG (KOM(2000) 0017 slutlig), punkterna 201 och 202.

av att flera förutsättningar, varav tre är hänförliga till utbildning (universitetsstudierna, inträdesprovet och yrkespraktiken), är uppfyllda. Dessa tre förutsättningar anges i en numrerad förteckning. Av ordalydelsen kan man dra slutsatsen att universitetsexamen på samma sätt som yrkespraktiken utgör en del av den utbildning som krävs för att leda frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion och att denna examen inte bara utgör en allmän kvalifikation.

50. För denna tolkning talar även ett teleologiskt argument. Syftet med regleringen är att enbart de får genomgå den tvååriga yrkespraktiken som dessförinnan har fullgjort den tillämpliga universitetsutbildningen. Yrkespraktiken utgör således en specialisering som föregås av en allmän juridisk utbildning och en konstutbildning. Därför är universitetsutbildningen en nödvändig del av den sammansatta utbildning som krävs för att leda frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion som inte kan tänkas bort.

51. Även av domstolens rättspraxis framgår tydligt att det är slutprodukten som avses. I till exempel domen i målet Morgenbesser [11] slog domstolen fast att en fransk medborgare, som har avslutat sina studier med en "maîtrise en droit" men som inte genomgått den efterföljande advokatutbildningen, inte kan åberopa direktiv 89/48. Utöver den akademiska kvalifikationen tillkommer således den praktiska utbildningen. Först efter att denna fullgjorts anses den sammansatta utbildningen till advokat avslutad. Man talar i detta sammanhang om en "slutprodukt", det vill säga bara båda utbildningsdelarna tillsammans kan erkännas som en sammansatt utbildning i enlighet med direktiv 89/48 och inte enbart den praktiska utbildningen enligt direktiv 92/51. [12]

52. Domstolen bekräftade detta i sin dom i målet Burbaud [13] med avseende på yrket som sjukhusadministratör och slog i punkt 35 fast att det behörighetsbevis som Isabel Burbaud innehade utgjorde bevis på en postgymnasial utbildning om minst tre år. Detta betyder att domstolen ansåg att det juridiska examensbeviset samt den efterföljande utbildningen utgjorde en sammansatt utbildning.

53. Denna rättspraxis rörande slutprodukten bör överföras på det i detta förfarande aktuella yrket som chef för frivilliga försälj-

11 — Dom av den 13 november 2003 i mål C-313/01, Morgenbesser (REG 2003, s. I-13467), punkt 54.

12 — Jämför Schneider (ovan fotnot 7), sidorna 172 och 173; Regelin, S., "Berufliche Befähigungsnachweise und ihre Anerkennung", i Oetker/Preis (utg.), *Europäisches Arbeits- und Sozialrecht*, s. 49; Müller-Bernhardt, U., "Anerkennung von Hochschuldiplomen im Gemeinschaftsrecht", *Recht der Jugend und des Bildungswesens*, 1989, s. 130 (på s. 134).

13 — Dom av den 9 september 2003 i mål C-258/01, Burbaud (REG 2003, s. I-8219).

ningar av lösöre på offentlig auktion. Om domstolen med avseende på yrket som sjukhusadministratör anser att en treårig universitetsutbildning och en ytterligare tvåårig postgymnasial utbildning utmynnar i ett examensbevis i den mening som avses i direktivet om erkännande av behörighetsgivande högre utbildning, måste detta i än högre grad gälla med avseende på yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion, eftersom detta yrke utöver den postgymnasiala utbildningen inte bara förutsätter en utan till och med två universitetsexamina (utbildning i juridik samt antingen i historia, arkeologi eller konst) och denna utbildning i all synnerhet måste anses utmynna i ett examensbevis i den mening som avses i direktiv 89/48.

54. Den utbildning som krävs för att leda frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion består – principiellt – av en minst femårig universitetsutbildning samt av en tvåårig yrkesutbildning.

55. Yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion kräver en utbildning som är strukturerad på ett liknande sätt som den utbildning som krävs för att utöva yrket som sjukhusadministratör. För båda yrkena gäller att det efter en juridisk utbildning på universitetsnivå följer en yrkespraktik som förbereder inför de specifika kraven för respektive yrke och som inte bara omfattar en juridisk utbildning.

56. Därmed skulle emellertid den invändning som kan framföras med avseende på likheten med advokatyrket, nämligen att det vid utbildningen till detta yrke i motsats till den utbildning som krävs för att leda frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion rör sig om en homogen juridisk utbildning, som delas upp i en teoretisk och praktisk del, inte vara tillämplig med avseende på yrket som sjukhusadministratör.

57. Om man utgår från det ovan beskrivna normalfallet för utbildningen, omfattas yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion av direktiv 89/48.

58. Däremot föreskrivs i artikel 17 i dekretet att de sökande, som har en minst sjuårig relevant yrkeserfarenhet och som dessutom med godkänt resultat avlägger ett lämplighetsprov, med avvikelse från artikel 16 inte behöver en utbildning i den mening som avses i artikel 1 i dekretet — och således inte något examensbevis i den mening som avses i direktiv 89/48 — för att utöva yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion. Eftersom denna bestämmelse emellertid endast utgör ett undantag från huvudregeln i artikel 16 i dekretet och således inte utgör en självständig bestämmelse om tillträde till yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion, saknar den relevans vid bedömningen av huruvida det föreligger ett examensbevis i den mening som avses i direktiv 89/48.

59. Om man vid bedömningen av de krav som ställs i Frankrike utgår från artikel 16 i dekretet, blir resultatet således följande. Värdstaten, det vill säga Frankrike, kräver för tillträde till yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion ett examensbevis i den mening som avses i direktiv 89/48.

60. Detta gäller dock bara om man inte utgår från artikel 45 i dekretet. Enligt denna bestämmelse krävs nämligen att en minst ettårig postgymnasial utbildning har avslutats med godkänt resultat. Enligt denna franska bestämmelse krävs således enbart ett examensbevis i den mening som avses i direktiv 92/51. Endast medborgare i vissa stater ingår i den personkrets som omfattas av tillämpningsområdet för artikel 45. Eftersom Harold Price tillhör denna personkrets, skulle denna bestämmelse vara tillämplig på honom.

61. Direktiv 92/51 är tillämpligt om en av de båda följande situationerna föreligger. Antingen kräver värdstaten, det vill säga Frankrike, enbart ett examensbevis i den mening som avses i direktiv 92/51 (artikel 45 i dekretet är tillämpligt), eller också föreligger det en situation där artikel 3 i direktiv 92/51 är tillämplig. Till detta hör för det första den så kallade övergångssituationen, i vilken värdstaten visserligen kräver ett examensbevis i den mening som avses i direktiv 89/48 medan utbildningsstaten enbart kräver ett bevis i den mening som avses i direktiv 92/51. Detta betyder att direktiv 92/51 kan vara tillämpligt även vid tillämpning av artikel 16 i dekretet. För det andra fastställs i artikel 3 i direktiv 92/51 att detta direktiv skall tillämpas även när värdstaten kräver ett examensbevis i den mening som avses i direktiv 92/51 men yrket däremot inte är reglerat i utbildningsstaten och sökanden har den erforderliga yrkeserfarenheten.

b) Kraven i utbildningsstaten

62. För att fastställa huruvida utbildningsstaten kräver ett examensbevis i den mening som avses i direktiv 92/51 för att utöva yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion, skall det först utredas huruvida detta yrke överhuvudtaget utgör ett reglerat yrke i värdstaten.

i) Reglering av yrket i utbildningsstaten?

63. Det bör först påpekas att yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion inte existerar i Förenade kungariket med denna beteckning. Samma verksamhet utövas där av en "Valuer/Auctioneer: Fine Arts".

64. Det finns inga särskilda bestämmelser som reglerar tillträdet till yrket som "auctioneer". Det krävs till exempel varken prov, tillstånd eller tillhörighet till en yrkesorganisation. Härav följer att yrket som "Valuer/ Auctioneer: Fine Arts" i Förenade kungariket inte utgör ett reglerat yrke.

65. Däremot har den som tillhör vissa organisationer särskilda fördelar i affärslivet. Bland de erkända institutionerna i Förenade kungariket finns till exempel RICS, "Society of Fine Art Auctioneers" och "National Association of Valuers and Auctioneers". RICS tillerkänner under vissa förutsättningar titeln som "Chartered Surveyors" eller "Chartered Arts and Antiques Surveyors".

66. I artikel 1 f andra stycket i direktiv 92/51 beaktas denna särskilda omständighet och där föreskrivs därför att en av yrkessammanslutningar reglerad yrkesverksamhet skall betraktas som en reglerad yrkesverksamhet om regleringen är erkänd av medlemsstaten i fråga.

67. Direktiv 92/51 innehåller inte någon närmare reglering av vilka yrkessammanslutningar och organisationer som uppfyller dessa kriterier. Däremot innehåller artikel 1 d andra stycket i direktiv 89/48 en motsvarande reglering. I en bilaga till detta direktiv finns en förteckning över de yrkessammanslutningar och yrkesorganisationer som uppfyller dessa krav. Under nummer 13 finns antecknat "Royal Institution of Chartered Surveyors".

68. Frågan kvarstår dock huruvida det är möjligt att tillämpa förteckningen över yrkessammanslutningar och yrkesorganisationer som uppfyller kraven i artikel 1 d andra stycket i direktiv 89/48 analogt på artikel 1 f andra stycket i direktiv 92/51.

69. Det finns flera argument för att besvara denna fråga jakande. Direktiv 92/51 skall, som antyds av dess namn, komplettera det generella direktivet 89/48 om erkännande av behörighetsgivande högre utbildning. Direktiv 92/51 bör enbart läsas och förstås i samband med direktiv 89/48. [14] Detta talar för att tillämpa bestämmelser i direktiv 89/48 analogt på omständigheter som omfattas av direktiv 92/51.

70. En sådan analog tillämpning skall nog särskilt godtas när direktiv 92/51 reglerar ett visst område på ett materiellt likadant sätt som direktiv 89/48. Denna situation föreligger i förevarande förfarande, eftersom båda direktiven innehåller samma bestäm-

14 — Skäl 5 i direktiv 92/51.

melser med avseende på reglering av yrken genom yrkessammanslutningar och yrkesorganisationer. Det är därför följdriktigt att tillämpa förteckningen över dessa sammanslutningar på båda direktiven.

71. Även den omständigheten att det är vedertaget att RICS utfärdar yrkesregler för yrken som omfattas av direktiv 89/48 talar för att denna förteckning skall tillämpas även på direktiv 92/51. Då borde detta i all synnerhet gälla för yrken som omfattas av direktiv 92/51, eftersom tillträdesvillkoren för de sistnämnda yrkena är lättare.

72. Det första villkoret för att tillämpa artikel 3 första stycket i direktiv 92/51 är således enbart uppfyllt om man inte utgår från yrket som "auctioneer" utan från yrket som "Chartered Surveyor" eller "Chartered Arts and Antiques Surveyor".

ii) De i utbildningsstaten uppställda villkoren

73. I den utsträckning som den följande bedömningen av de i utbildningsstaten uppställda villkoren innebär att direktivet tillämpas på konkreta sakomständigheter utgör detta en uppgift för den nationella domstolen.

74. För det fall att det aktuella yrket är reglerat i Förenade kungariket, bör det i nästa steg prövas om det i Förenade kungariket för att utöva detta yrke krävs ett examensbevis i den mening som avses i direktiv 92/51, det vill säga maximalt ett examensbevis efter högst två års studier.

75. Däremot skulle direktiv 89/48 vara tillämpligt om man utgår från de krav som ställs på "Chartered Surveyors" eller "Chartered Arts and Antiques Surveyors". Om kraven med avseende på "Chartered Surveyors" och/eller "Chartered Arts and Antiques Surveyors" är uppfyllda är upp till den nationella domstolen att avgöra.

76. Kommer man till den slutsatsen att utbildningsstaten, det vill säga Förenade kungariket, kräver ett examensbevis i den mening som avses i direktiv 92/51 för att få tillträde till yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion, måste även sökanden i fråga inneha ett erforderligt examensbevis i den mening som avses i direktiv 92/51 för att direktiv 92/51 skall vara tillämpligt på yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion.

77. Om man utgår från yrket som "auctioneer" rör det sig inte om något reglerat yrke, vilket innebär att inte något av de båda direktiven är tillämpligt.

iii) Huruvida Harold Price uppfyller villkoren

78. Vidare skall man med utgångspunkt i de konkreta sakomständigheterna fastställa vilken typ av examensbevis sökanden i målet vid den nationella domstolen innehar samt vilken yrkeserfarenhet han har. Uppgifter härom framgår inte av handlingarna i målet, som till exempel tillhörigheten till en erkänd institution, eller är stridiga, särskilt med avseende på den tvååriga yrkeserfarenheten i utbildningsstaten, det vill säga i Förenade kungariket.

79. Eftersom en sådan prövning dock innebär en tillämpning på de konkreta sakomständigheterna, rör det sig på samma sätt om en uppgift för de som är ansvariga på nationell nivå. Medan det nämligen är domstolens uppgift att förse den nationella domstolen med de upplysningar om tolkningen som är erforderliga för att avgöra tvisten, är det den nationella domstolens uppgift att bedöma sakomständigheterna i fråga med utgångspunkt i de av domstolen uppställda kriterierna. Att tillämpa de gemenskapsrättsliga bestämmelserna samt att tillämpa föreskrifterna om tillämpning av dessa på det konkreta fallet förblir den nationella domstolens uppgift. [15]

15 — Dom av den 14 december 2000 i mål C-446/98, Fazenda Pública (REG 2000, s. I-11435), punkt 23, och i målet Burbaud (ovan fotnot 13), punkt 58.

C — *Slutsats i denna del*

80. Den första tolkningsfrågan skall således besvaras så, att rådets direktiv 92/51/EEG av den 18 juni 1992 om en andra generell ordning för erkännande av behörighetsgivande högre utbildning, en ordning som kompletterar den som föreskrivs i direktiv 89/48/EEG, skall tolkas på det sättet att det endast är tillämpligt på verksamheten som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion enligt fransk rätt om yrket inte är reglerat i Förenade kungariket och sökanden uppfyller villkoren i artikel 3 första stycket b i direktiv 92/51 eller om det i Förenade kungariket för yrket krävs ett examensbevis i den mening som avses i detta direktiv. Det ankommer på den nationella domstolen att avgöra huruvida dessa villkor är uppfyllda.

## V — Den andra frågan

81. Med sin andra fråga vill den nationella domstolen få klarhet i huruvida värdmedlemsstaten, i de fall då direktiv 92/51 är tillämpligt på verksamheten som chef för försäljningar av lösöre på offentlig auktion, kan förbehålla sig rätten att välja mellan de så kallade anpassningsinstrumenten (anpassningstid eller lämplighetsprov) i stället för att låta sökanden välja. Samma fråga inställer sig även när direktiv 89/48 är tillämpligt.

82. I huvudsak gäller det frågan om huruvida yrket som chef för frivilliga försäljningar

av lösöre på offentlig auktion utgör ett yrke vars utövande kräver exakt kunskap om landets lagstiftning och i vilket ständigt och i stor omfattning rådgivning och/eller bistånd rörande landets lagar ingår, eftersom värdstaten i detta fall enligt artikel 4.1 b i respektive direktiv kan välja mellan ett lämplighetsprov och en anpassningstid.

A — *Huruvida den andra tolkningsfrågan kan tas upp till sakprövning*

83. Mot bakgrund av den andra tolkningsfrågans innehåll och formulering är det lämpligt att pröva huruvida den kan tas upp till sakprövning.

84. Det följer av domstolens fasta rättspraxis att domstolen kan underlåta att besvara en tolkningsfråga som en nationell domstol har ställt då det är uppenbart att den begärda tolkningen av gemenskapsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller föremålet för tvisten i målet vid den nationella domstolen eller när frågan är hypotetisk eller när domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga förhållanden som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den. [16]

85. I förevarande fall skall frågan huruvida tolkningen av gemenskapsrätten har något samband med föremålet för den konkreta tvisten i målet vid den nationella domstolen prövas. Att svara på den andra tolkningsfrågan så som den formulerats av den nationella domstolen förutsätter att direktiv 92/51 överhuvudtaget är tillämpligt.

86. Eftersom det först i det fortsatta förfarandet vid den nationella domstolen kommer att framgå huruvida direktiv 92/51 är tillämpligt på sakomständigheterna i målet vid den nationella domstolen, är det tveksamt huruvida de förutsättningar som följer av rättspraxis, enligt vilka det skall vara nödvändigt att tolkningsfrågan besvaras för att tvisten skall kunna avgöras, är uppfyllda.

87. Enligt domstolens rättspraxis får dock kraven för att tolkningsfrågor skall kunna tas upp till sakprövning inte vara för stränga. Avgörande är huruvida tolkningen av gemenskapsrätten kan vara av nytta och användbar för den nationella domstolen. "Följaktligen är domstolen i princip skyldig att meddela ett förhandsavgörande när de frågor som har ställts avser tolkningen av gemenskapsrätten." [17]

16 — Dom av den 13 mars 2001 i mål C-379/98, PreussenElektra (REG 2001, s. I-2099), punkt 39, av den 22 januari 2002 i mål C-390/99, Canal Satélite Digital (REG 2002, s. I-607), punkt 19, av den 27 februari 2003 i mål C-373/00, Adolf Truley (REG 2003, s. I-1931), punkt 22 och följande punkter, och av den 5 februari 2004 i mål C-380/01, Schneider (REG 2004, s. I-1389), punkt 22.

17 — Se särskilt dom av den 15 december 1995 i C-415/93, Bosman (REG 1995, s. I-4921), punkt 59, domen i målet PreussenElektra (ovan fotnot 16), punkt 38, domen i målet Canal Satélite Digital (ovan fotnot 16), punkt 18, och dom av den 10 december 2002 i mål C-153/00, der Weduwe (REG 2002, s. I-11319), punkt 31.

88. I förevarande fall skall påpekas att tolkningen av begreppet yrke som omfattar juridisk rådgivning i den mening som avses i direktivet är användbar för den nationella domstolen, eftersom ettdera av direktiven är tillämpligt.

B — *Begreppet yrke som omfattar juridisk rådgivning i den mening som avses i direktivet*

89. Först skall prövas huruvida yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion är ett yrke vars utövande kräver exakt kunskap om landets lagstiftning. Därefter skall prövas huruvida rådgivning och/eller bistånd rörande landets lagar ständigt och i stor omfattning ingår i yrkesutövningen.

90. I de fall det finns skillnader med avseende på utbildningens längd eller innehåll mellan å ena sidan ursprungs- och utbildningsstaten och å andra sidan värdstaten, kan värdstaten i enlighet med artikel 4 i direktiv 92/51 ställa ytterligare krav på sökanden för att säkerställa en lämplig anpassning till den nya yrkesmiljön.

91. I de fall då utbildningens innehåll skiljer sig åt, det vill säga när de teoretiska eller praktiska ämnen som omfattas av den utbildning som sökanden erhållit väsentligt skiljer sig från dem som omfattas av värdstatens utbildning och således inte täcks av dess examensbevis, kan värdstaten konkret, som kompensation enligt artikel 4.1 b första stycket första strecksatsen i direktiv 92/51, begära en anpassningstid eller ett lämplighetsprov. Detta gäller även när den reglerade yrkesverksamheten är mer omfattande i värdstaten än i det land sökanden kommer ifrån och denna skillnad med avseende på verksamhetens omfattning beaktas genom en särskild utbildning, vars ämneskatalog inte täcks av sökandens examensbevis (artikel 4.1 första stycket andra strecksatsen i direktiv 92/51).

92. Värdstaten som använder sig av denna kompensationsmöjlighet måste överlåta valet mellan anpassningstiden och lämplighetsprovet åt sökanden. Enligt artikel 4.1 b tredje stycket första strecksatsen i direktiv 92/51 medges emellertid ett undantag när det rör sig om ett yrke vars utövande kräver exakt kunskap om landets lagstiftning och i vilket rådgivning och/eller bistånd rörande landets lagar ständigt och i stor omfattning ingår i yrkesutövningen. I dessa fall kan värdstaten välja.

93. Detta undantag för de yrken som omfattar juridisk rådgivning återfinns ordagrant i motsvarande bestämmelse i direktiv 89/48. Därför förefaller det ligga nära till hands att upplysa om tillkomsthistorien bakom denna bestämmelse i direktiv 89/48.

94. Det bör till exempel påpekas att kommissionens förslag varken innehöll ett lämplighetsprov som anpassningsinstrument eller något undantag för de yrken som omfattar juridisk rådgivning. Först diskussionen i rådet och parallella diskussioner inom de juridiska yrkeskårerna ledde till denna reglering. [18]

95. Trots att detta tillägg till regleringen enligt kommissionens uppfattning inte överensstämde med direktivets grundläggande filosofi, [19] som består i ett ömsesidigt förtroende i utbildningens kvalitet, antogs det på grund av medlemsstaternas invändningar. Syftet med denna reglering är att bereda medlemsstaterna tillfälle att kontrollera att sökanden har erforderlig kännedom om landets lagstiftning, eftersom man på grund av att de nationella rättssystemen är olika inte lika självklart som vid andra yrken kan utgå ifrån att den som är kvalificerad att utöva ett yrke i en medlemsstat även med framgång kan utöva sitt yrke i en annan medlemsstat.

96. Genom denna bestämmelse skapades således en speciell reglering för vissa yrken som avviker från grundtanken om att examensbevis principiellt är likvärdiga.

97. En ytterligare aspekt i undantagets tillkomsthistoria talar för att det skall ges en vid tolkning. Europaparlamentet ville nämligen vid den andra behandlingen ändra rådets gemensamma ståndpunkt på det sättet att kravet på kännedom om landets lagstiftning skulle begränsas till yrken som i snäv mening omfattar juridisk rådgivning. [20] Rådet antog dock inte denna begäran om ändring som framförts av parlamentet.

98. Däremot talar den omständigheten att det inte rör sig om ett likvärdigt alternativ utan om en undantagsreglering för en snäv tolkning av bestämmelsen.

18 — Se Schneider (ovan fotnot 7), s. 195.

19 — Se Schneider (ovan fotnot 7), s. 197.

20 — Beslut rörande rådets gemensamma ståndpunkt med avseende på kommissionens förslag angående antagandet av ett direktiv om en generell ordning för erkännande av behörighetsgivande högre utbildning som omfattar minst tre års studier (EGT C 309, 1988, s. 44).

99. Mot bakgrund av detta är det inte tillräckligt att vilken juridisk kunskap som helst är nödvändig för att utöva yrket i fråga. Det är inte heller tillräckligt att kunskaper är nödvändiga enbart i få mycket begränsade rättsområden. I annat fall skulle nämligen till exempel nästan alla verksamheter i handeln falla under undantagsbestämmelsen. Detta kan dock inte ha varit gemenskapslagstiftarens avsikt. Lika lite kan det vara av avgörande betydelse vilka ansvarsregler som gäller för yrket.

100. Sammantaget skall således höga krav ställas på hur omfattande och ingående kunskaperna skall vara. Detta gäller både för de begärda kunskaperna i juridik i sig samt för den andel av verksamheten som utgör rådgivning och/eller bistånd.

101. Vid införlivandet av direktiv 89/48 har alla medlemsstater använt sig av sin valmöjlighet och valt lämplighetsprovet för de yrken som omfattar juridisk rådgivning som anpassningsinstrument. Detta kanske kan förklaras av att detta alternativ utgör det strängare av de båda anpassningsinstrumenten och ytterligare försvårar för sökanden att få tillträde till yrket i fråga i respektive värdstat.

102. Mot bakgrund av den generella målsättningen med direktiv 92/51 bör därför denna undantagsreglering i artikel 4.1 b tredje stycket inte tolkas för vidsträckt.

103. Slutligen bör påpekas att artikel 4 i direktiv 92/51 som sekundärrättslig bestämmelse skall tolkas mot bakgrund av rätten av högre rang. Till denna hör vid sidan av de tillämpliga grundläggande friheterna även allmänna rättsprinciper. I detta sammanhang bör särskilt erinras om vad som följer av proportionalitetsprincipen, som medlemsstaterna skall beakta både inom ramen för införlivandet av direktiv 92/51 och inom ramen för tillämpningen av de nationella bestämmelserna. Dessa bestämmelser av högre rang kan därför leda till ytterligare begränsningar som ytterligare inskränker medlemsstaternas handlingsutrymme.

C — *De rättsligt relevanta kännetecknen för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion i Frankrike*

104. Frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion regleras i Frankrike av artiklarna L.321-1–L.321-4, L.321-8 samt L.321-9.

105. Dessa bestämmelser reglerar endast frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion och de är inte tillämpliga på exekutiva försäljningar, vilka definieras som försäljningar av lösöre på offentlig auktion som föreskrivs i lag eller beslutats av domstol, vilka endast får ombesörjas av särskilda auktionsförrättare med behörighet att förrätta exekutiv auktion ("commissaires priseurs judiciares").

106. Frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion avser endast begagnat lösöre eller nytt lösöre som direkt härrör från säljarens tillverkning, om denne varken är affärsinnehavare eller hantverkare och lösöret säljs styckvis eller i parti.

107. Dessa frivilliga försäljningar ombesörjs i princip av bolag som bedriver affärsverksamhet, vilken endast avser värdering av lösöre samt anordnande och genomförande av frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion. Bolagen agerar som fullmäktig åt ägaren av egendomen. De saknar befogenhet att, direkt eller indirekt, för egen räkning köpa eller sälja lösöre som inlämnats för försäljning på offentlig auktion. Förbudet gäller även chefer, delägare och anställda i bolaget.

108. För att bolagen skall kunna utöva sin verksamhet krävs att de först har erhållit tillstånd av tillsynsmyndigheten och att de ger tillräckliga garantier med avseende på bolagets organisation, tekniska resurser och ekonomiska tillgångar, ledningens oförvitlighet och erfarenhet samt de bestämmelser som skall garantera kunderna att transaktionerna genomförs på ett säkert sätt. Bolagen måste utse en revisor och en suppleant för revisorn.

109. Bolagen måste även ha åtminstone en person bland sina chefer, delägare eller anställda som har erforderliga kvalifikationer för att leda en försäljning eller som innehar ett examensbevis eller ett bemyndigande som erkänts som likvärdigt på området, på de villkor som fastställts genom dekret av Conseil d'Etat (artikel L.321-8 i Code de commerce). I artikel L.321-15 i Code de commerce föreskrivs straffrättsliga sanktioner för att säkerställa att vissa bestämmelser följs, däribland bestämmelserna om godkännande och kvalifikationskrav.

D — *Yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion*

110. En medlemsstat får tillämpa undantagsbestämmelsen i artikel 4.1 b tredje stycket i direktiv 89/48 eller direktiv 92/51, det vill säga förbehålla sig rätten att välja mellan en anpassningstid och ett lämplighetsprov, endast när utövandet av yrket i fråga kräver exakt kunskap om landets lagstiftning och rådgivning och/eller bistånd

rörande landets lagar ständigt och i stor omfattning ingår i yrkesutövningen. I det följande skall därför prövas huruvida yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion uppfyller båda dessa villkor.

113. Dessa slutsatser baserar sig däremot endast på en möjlig tolkning av de tillämpliga bestämmelserna i den franska Code de commerce, som dock inte på något sätt är tvingande. Till exempel innehåller den tyska Handelsgesetzbuch visserligen med avseende på auktionsförrättaren bestämmelser som liknar dem som finns i den franska Code de commerce, men detta yrke är inte i Tyskland ett yrke som omfattar juridisk rådgivning.

1. Kunskapskraven

111. Av bestämmelserna i fransk rätt följer att verksamheten som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion omfattar värdering av de föremål som skall auktioneras, organisation och ledning av auktionen. Därvid agerar chefen som fullmäktig åt ägaren av egendomen.

114. För att beskriva verksamheten som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion måste därför analysen kompletteras med andra bestämmelser som berör utövandet av detta yrke, som till exempel de bestämmelser som reglerar utbildningen till chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion i Frankrike.

112. Av denna verksamhetsbeskrivning skulle man visserligen kunna dra slutsatsen, att en chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion måste ha kunskap om de franska bestämmelserna som rör försäljningen av lösöre på offentlig auktion, eftersom han genomför och leder auktionen samt att han som fullmäktig åt ägaren av egendomen även måste lämna juridisk rådgivning till ägaren.

115. Målsättningen med utbildningen till ett yrke består principiellt i att förbereda inför utövandet av detta yrke. Därför kan man normalt från utbildningens innehåll dra slutsatser med avseende på yrkets innehåll samt vice versa. Således skall det i förevarande fall prövas huruvida en väsentlig del av utbildningen till yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion består av en juridisk utbildning.

116. Utbildningen till chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion regleras i dekret 2001-650 och i en kungörelse. Så som redan utvecklats i den rättsliga bedömningen med avseende på första tolkningsfrågan, består utbildningen i enlighet med artikel 16 i dekretet av en universitetsdel och av en yrkespraktik. Universitetsdelen omfattar i sin tur ett juridiskt examensbevis och en andra utbildning som består av minst två års högskolestudier.

2. Verksamheten

117. Innehållet i inträdesprovet till yrkespraktiken fastställs i artiklarna 4 och 5 i kungörelsen. Denna omfattar ett juridiskt prov samt ett prov i konst om vardera fyra timmar. I bilagan till kungörelsen nämns de ämnen som är föremål för det juridiska provet. Dessa är följande: civilrätt, handelsrätt och rätten som är tillämplig på frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion.

118. Själva yrkespraktiken består enligt artikel 21 och följande artiklar i dekretet av en praktisk och en teoretisk del, varvid den praktiska delen måste genomgås vid ett bolag som genomför frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion eller hos en av domstol utsedd auktionsförrättare.

119. Av alla dessa bestämmelser framgår att en stor del av utbildningen till chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion består av en juridisk utbildning: examensbevis i juridik, innehållet i inträdesprovet till yrkespraktiken och själva yrkespraktiken. Härav följer att det krävs exakt kunskap om fransk rätt för att utöva detta yrke i Frankrike.

120. Av ordalydelsen i artikel 4.1 b tredje stycket i direktiv 92/51 följer att det är avgörande huruvida juridisk rådgivning föreligger och inte huruvida ett juridiskt yrke i snäv bemärkelse föreligger.

121. Hade gemenskapslagstiftaren velat, att alla *juridiska* yrken omfattas, skulle man vid avfattandet av direktivets text ha valt en mer allmän formulering, till exempel juridiska yrken, som kräver en exakt kunskap om landets lagstiftning. Detta borde gälla i all synnerhet om man hade velat omfatta *alla* yrken vars utövande kräver juridiska kunskaper.

122. För att bedöma huruvida yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på

offentlig auktion omfattas av bestämmelserna i artikel 4.1 b tredje stycket i direktiv 92/51 skall således fastställas vilken andel av den sammanlagda verksamheten som utgör juridisk rådgivning eller juridiskt bistånd.

123. Även om en jämförelse med regleringarna i andra medlemsstater skulle visa att det jämförbara yrket inte, eller endast i liten mån, omfattar juridisk verksamhet, talar detta inte mot kvalifikationen av motsvarande yrke i Frankrike.

124. Detta följer för det första av yrkets historia, det vill säga dess ursprung. Yrket "commissaire priseur" har sitt ursprung i tiden efter den franska revolutionen. Denna historiska utveckling förklarar varför detta yrke i Frankrike – i motsats till andra länder – regleras på ett specifikt sätt och bland annat kräver en exakt kunskap om fransk rätt samt omfattar juridisk rådgivning.

125. Som en följd av ett av kommissionen inlett fördragsbrottsförfarande mot Frankrike, som berörde denna yrkeskårs monopol på genomförande av auktioner i Frankrike, delades emellertid yrket som "commissaire priseur" upp i yrkena "commissaire priseur judiciaire" och chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion. Den sistnämnde leder således endast frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion. Exekutiva försäljningar, vilka definieras som försäljningar av lösöre på offentlig auktion som föreskrivs i lag eller beslutas av domstol, får däremot även fortsättningsvis endast ombesörjas av särskilda auktionsförrättare med behörighet att förrätta exekutiv auktion ("commissaires priseurs judiciaires"). Den franska regleringen är emellertid mer än en historisk kvarleva. Detta följer av de därtill knutna uppgifterna, som skall beröras i det följande.

126. Till att börja med skall dock även påpekas att det inte är tillräckligt att vara underkastad yrkeskårens regler och det därtill knutna disciplinära ansvaret. Lika lite är goda fackkunskaper och den därtill knutna rådgivningen tillräckliga. Även att endast känna till och följa de rättsliga bestämmelserna, särskilt med avseende på civilrätten är inte tillräckligt. Det krävs snarare att en motsvarande rådgivning utgör en del av yrkesverksamheten.

127. Av handlingarna i målet framgår att chefen för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion lämnar rådgivning och bistånd åt båda parter, det vill säga både köparen och säljaren. Han skall särskilt

informera om rättsläget med avseende på skyddet av föremål som tillhör kulturarvet. Försäljaren skall dessutom informeras om eventuella rättsliga problem med avseende på varans härkomst. Det tillkommer upplysningar om immaterialrätten, skatterätten, särskilt rörande mervärdesskatten, samt om försäkringsrätten i samband med transport av varan.

128. I samband med auktionen skall chefen avgöra de rättsfrågor som hänger ihop med den internationella privaträtten, organisera försäljningen i de fall den högstbjudande inte betalar samt upprätta ett protokoll över auktionen med rättsliga konsekvenser.

129. Den framhållna ställning som den juridiska delen av verksamheten har kommer till uttryck genom att detta yrke i artikel 56 i lag 71-1130 av den 31 december 1971 [21] jämställs med juridiska yrken.

130. Därmed får för det första påståendet, att Frankrike vid införlivandet av direktivet kvalificerat yrket som chef för frivilliga försäljningar som ett yrke som omfattar juridisk rådgivning på ett sätt som strider mot gemenskapsrätten, och att Frankrike därmed har missbrukat denna undantagsreglering, anses vara överdrivet. [22]

131. För det andra måste man dessutom göra klart för sig, vilken som är den egentliga målsättningen med dessa direktiv. Målsättningen med direktiven om erkännande av examensbevis är nämligen inte — i motsats till vissa sektoriella direktiv — att harmonisera medlemsstaternas yrkesregleringsrätt utan att säkerställa ett ömsesidigt erkännande av examensbevis. Detta erkännande förenas emellertid med särskilda villkor när medlemsstaternas utbildningar skiljer sig från varandra och detta inverkar på utövandet av yrket i respektive värdmedlemsstat. Därmed säkerställs samtidigt att egenarterna i varje medlemsstats rättssystem, vilka — som i förevarande fall i Frankrike — ofta har en viktig historisk och kulturell bakgrund, bevaras. Eftersom direktiven berättigar varje medlemsstat att fastställa de verksamheter som omfattas av ett yrke, skulle det vara oförenligt med direktivens målsättning, att jämföra yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion med liknande yrken i andra medlemsstater för att

21 — JORF av den 5 januari 1972, s. 131.

22 — Jämför Pertek, J., "Free movement of professionals and recognition of higher-education diplomas", *Yearbook of European Law*, volym 12 (1992), s. 293 (på s. 320).

härav skapa ett enda gemenskapsrättsligt yrke som auktionsförrättare, med vilka de motsvarande yrkena i medlemsstaterna skall jämföras.

132. Den franska regleringen av yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion, som är föremål för detta förfarande, har historiskt och rättsligt utvecklats som en egen, självklar del av den franska yrkesrätten och skall som sådan respekteras.

E — *Slutsats i denna del*

133. Den andra tolkningsfrågan skall därför besvaras så, att yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion i enlighet med de i målet vid den nationella domstolen tillämpliga nationella bestämmelserna skall kvalificeras som ett yrke som omfattar juridisk rådgivning i den mening som avses i artikel 4.1 b första stycket i direktiv 92/51.

## VI — Förslag till avgörande

134. På grund av det anförda föreslås att domstolen skall besvara tolkningsfrågorna på följande sätt:

"1) Rådets direktiv 92/51/EEG av den 18 juni 1992 om en andra generell ordning för erkännande av behörighetsgivande högre utbildning, en ordning som kompletterar den som föreskrivs i direktiv 89/48/EEG skall tolkas på det sättet

att det endast är tillämpligt på verksamheten som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion enligt fransk rätt om

— yrket inte är reglerat i Förenade kungariket och sökanden uppfyller förutsättningarna i artikel 3 första stycket b i direktiv 92/51, eller om

— det i Förenade kungariket för yrket krävs ett examensbevis i den mening som avses i detta direktiv.

Det ankommer på den nationella domstolen att avgöra huruvida dessa villkor är uppfyllda i det vid den anhängiga målet.

2) Yrket som chef för frivilliga försäljningar av lösöre på offentlig auktion skall i enlighet med de i målet vid den nationella domstolen tillämpliga nationella bestämmelserna anses som ett yrke som omfattar juridisk rådgivning i den mening som avses i artikel 4.1 b första stycket i direktiv 92/51."